

HET EILAND

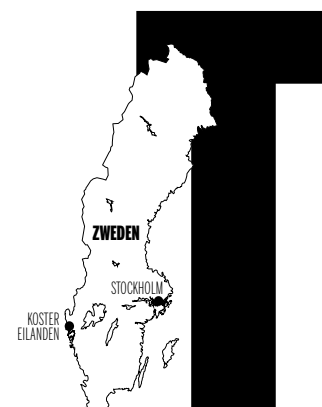
Hoog in de oksel tussen Zweden en Noorwegen ligt de Koster-archipel. Een eilandengroep in het midden van een van de grootste mariene natuurreservaten van Zweden. Auto's zijn er taboe en je geraakt er enkel met de Kosterboot. Toch woont hier een hechte gemeenschap eilanders. Teruggetrokken en stil, altijd omringd door de natuur en de zee.

**DOOR TEUN DE VOEGHT
FOTO'S IRIS THISSEN**

GIDS

OP DE ZWEEDSE KOSTER-EILANDEN

riseerde bakfiets rijdt. De eilanders krijgen enkele weken per jaar een horde toeristen over zich heen die ze vervloeken, maar ook broodnodig hebben om de rest van het jaar door te komen. Zijn er in het enige supermarktje op het eiland door het jaar een of twee mensen aan het werk, dan worden dat er achttien in die paar zomerse weken hoogseizoen. Iedereen pikt zijn graantje mee. Elke fiets die niet noodzakelijk is, wordt verhuurd, boottaxi's komen boven water en de paar unieke zandstrandjes liggen bezaaid met bakkende Zweden en Noren. Maar even plots als ze komen, vertrekken de toeristen weer. En dan is het stil op Koster. Erg stil.

Samen met de rust komt dan ook het gewone leven weer op gang. Schapen moeten van het ene naar het andere eiland gevaren worden om ze te laten grazen, krabbenvallen moeten het water in, boten moeten worden opgeknapt en brieven moeten worden bezorgd.

Van Göteborg gaat de post naar Strömstad, en van daaruit met de boot naar Koster. Na drie kwartier varen we de smalle geul tussen het noordelijke en zuidelijke eiland in. We stappen af bij het laatste eiland. Enkele passagiers helpen de postzakken en pakketjes aan land te dragen. Mien gaat even weg en komt aangevaren met een knalgeel, omgebouwd golfwagentje. Ondertussen heeft ze al wat rondgebeld, de grootste pakjes worden door de ontvangers zelf opgepikt. We rijden mee in het wagentje over de autoloze wegen, soms verhard, soms niet, naar wellicht het kleinste postkantoor van Noord-Europa.

In het kleine houten posthuisje staat een rek met daarin de hele bevolking van Koster. Elk vakje is één brievenbus. Honderd zestig huishoudens die

samen op het eiland wonen. 'Hoewel de eilanders erg gehecht zijn aan hun rust en afzondering, stelt de post van het vasteland hen toch gerust', vertelt Mien terwijl ze een volgende postzak openwipt en de inhoud gelijkmatig over het rek verdeelt. 'De postbode heeft hier nog veel meer een sociale rol. Het is ongelooflijk wat mensen je toevertrouwen.' Tot het middaguur is het kleine kantoorje open en kunnen mensen langskomen voor postzegels, of om hun brieven te posten. Toch moet een postbode hier tegen eenzaamheid bestand zijn. 'De vorige postbode had met tape een gezicht gemaakt op de deur, waartegen ze kon praten wanneer ze de brieven sorteerde', lacht Mien voorzichtig.

De gesorteerde post gaat terug het golfwagentje in en met het zachte gezoem van een grasmaaier begint ze aan haar ronde. Eerst over het zuidelijke eiland en dan, met een klein pontje het water over, ook Nordkoster.

ZIGZAGGENDE ZEEHONDEN

Waar je ook staat op Koster, overal zie je de zee, vol met kleine eilandjes die elk op zichzelf een klein universum vormen. We hebben afgesproken met Douwe. Hij werkt als natuurbeheerder voor het nationaal park en heeft ons een rondvaart door de Koster-archipel kunnen regelen, tot aan het meest westelijke 'bewoonde' puntje van Zweden, Ursholmen.

Het kleine bootje is nog maar net met een vriendelijk schokje op gang gekomen, of er krult al een zeehond voor ons het water in. Pas wanneer we hem voorbij zijn, zie ik zijn kop als een boei opnieuw boven water komen. Aalscholvers drogen hun vleugels op bolle, gepolierde keien die her en der uit het water steken. Als de boot te dicht voorbijvaart, vliegen »

'Tijdens de wintermaanden nemen ze meestal de oude boot. Die heeft nog een dikke stalen boeg en breekt het ijs veel gemakkelijker.' Al bijna een halfjaar steekt Mien (32), geladen met postzakken en pakketjes, de zee over naar de Koster-eilanden. Het is een mooie nazomerdag en de zee ligt wagenwijd voor ons open. Mien is een uitgeweken Vlaamse, die al enkele jaren in Zweden woont. Eerder toevallig is ze hier de lokale postbode geworden. 'De mensen op Koster kregen al een hele tijd geen post meer en moesten zelf naar het vasteland varen om die op te pikken. Niemand wilde de job dus ik dacht: waarom doe ik het niet gewoon?'

De eilanden liggen in het Kosterhavet National Park, een archipel hoog in de oksel tussen Zweden en Noorwegen. De slordig rondgestrooide eilandjes vormen een van de grootste nationale parken van het land. De vaste bewoners leven op Nord- en Sydkoster.

KLEINSTE POSTKANTOOR

De Koster-gemeenschap is erg op zichzelf gericht. Er mogen geen auto's op de eilanden, waardoor iedereen er met de fiets of met een soort gemoto-

GIDS

OP DE ZWEEDSE
KOSTER-EILANDEN

‘HOEWEL DE EILANDERS ERG GEHECHT ZIJN AAN HUN RUST EN AFZONDERING,
STELT DE POST VAN HET VASTELAND HEN TOCH GERUST’

ze verschrikt op en laten kleine kringen achter op het water, zoals een gekaatste steen. Een koppel mantelmeeuwen roept ons luid tegemoet. Door de verrekijker tuur ik in het rond op zoek naar de zeehondenkolonie. ‘Soms lijkt het alsof ze op het water drijven, maar dan liggen ze op een plateau te zonnen’, vertelt Douwe. ‘Hier vergingen vroeger veel schepen.’ Hij wijst naar een kleine robuuste rots in het midden van de vaargeul. De golven beuken langs alle kanten tegen het graniet en laten het zeeschuim hoog opvliegen voordat de wind er vrij spel op krijgt. ‘Die rots noemen ze “de kleine breker”’.

Ik leg me verder toe op het spotten van de zeehonden. En ja hoor, daar hangen ze met tientallen dik en lui boven op een rots, net buiten het bereik van opspattende golven. Ze rekken verveeld hun rug tot een verkrampte parabool. Ons bootje zigzagt door de archipel. Minuscule eilandjes met namen als Tenholmarna, Hällsholmen, Teneskär en Jutholmen schuiven voorbij. Het zonlicht glinstert alle kanten op en onze lippen smaken zout van het zeewater.

VUURTORENWACHTER

We varen door tot aan het vuur-toreneiland Ursholmen. Hier bouwden de Zweden aan het eind van de 19de eeuw twee vuurtorens om schepen te waarschuwen die te dicht bij de gevaarlijke archipel zouden varen. Generaties lang leefden hier de vuurtorenwachter met zijn gezin en twee andere families op het eiland, slechts

enkele honderden meters lang. Pas in 1965, toen de vuurtorens elektrisch aangestuurd konden worden, was het dagelijks onderhoud niet meer nodig en verlieten ze Ursholmen.

Behendig bindt Douwe het bootje vast aan het houten steigertje. Hier is niemand meer. Boven staat een vijftal rode huisjes in een cirkel op het enige groene stukje van het eiland. Tussen de rotsen vinden we lage stapelmuurtjes om kleine moestuintjes tegen de wind te beschermen. Vruchtbare grond werd samen met schapen en varkens vanuit Koster tot hier aangevoerd.

We klimmen naar boven in de vuurtoren alsof we door het binnenste van een reusachtige schelp wandelen. Honderden spiegels staan rond de lamp opgesteld. Vanachter het glas zien we achter ons de archipel slordig uitgestrooid over de zee liggen. Verder weg ligt Noorwegen als een donkere waas achter de horizon.

KOSTERFJORD

Maar wat maakt de Koster-archipel nu zo uniek? We vragen het aan Örjan Karlsson, natuurgids bij het Kosterhavet Naturum, dat instaat voor het onderhoud van het natuurpark. ‘De Kosterfjord is een lange geul met een diepte van ongeveer tweehonderd meter, die van noord naar zuid loopt tussen Koster en het vasteland’, legt Örjan uit. Koud, zout water uit de Atlantische Oceaan stroomt zo de fjord binnen. ‘Daardoor leven erg dicht bij de kust verschillende soorten die normaal gezien enkel in de diep-

zee voorkomen’, zegt Örjan terwijl hij een felrode zeester uit het aquarium haalt. ‘Deze leeft op een diepte van ongeveer vijftig meter. Als je weet dat je rood licht al niet meer kunt waarnemen vanaf vijf meter diepte, is deze erg goed gecamoufleerd.’ Zeesterren zijn overigens geen aardige dieren. Zo omarmen ze een oester net zolang tot die zijn schelp moet openen voor vers water. Dan wrikken de zeesterren alles open, duwen ze hun maag naar binnen en verteren ze het weekdier levend. Even wat opgedane kennis delen.

De diepe fjord kent een enorme biodiversiteit. Onderzoekers telden zesduizend verschillende zeedieren en algen, waarvan zeker tweehonderd alleen hier voorkomen. Tegen de flanken van de Kosterfjord groeit ook het grootste koudwaterkoraalrif van de Atlantische Oceaan. ‘Omdat de geul rechtstreeks in verbinding staat met de oceaan, zwemmen jaarlijks enkele orka’s de archipel in’, vertelt Örjan.

Dat laatste maakt ons nog dapperder wanneer we ’s avonds bij een prachtige zonsondergang langs een verlaten strand lopen richting Rörvik. Het doel is een nachtelijke snorkeltocht langs de rand van het koraalrif. Het laatste daglicht weerkaatst blauw op het Bolusgraniet en al snel zijn de eerste sterren zichtbaar. De gids monstert en werpt ons dan vanuit zijn boot wetsuits toe. En een duiklamp. Nacht is nacht op Koster en dan is het stikdonker. Op de zeebodem is een lang touw gespannen met elke tien meter een fluorescerend breeklichtje. »

MIEN, POSTBODE OP KOSTER.

Onze lichtbundels schijnen een drietal meter ver het zeewater in. Grote krabben schieten alle kanten op als we komen overzwemmen. Tussen het wiegende wier loeren met grote verbaasde ogen kleine, kabeljauwachtige vissen. Een puitaal blijft onverschillig in een S gekruld liggen, zelfs als ik dieper naar de bodem duik en het beestje behoorlijk irritant in de ogen begin te schijnen. Boven ons is de nacht ondertussen helemaal over het eiland getrokken. Alleen de duizenden sterren onderscheiden nog waar de zee ophoudt en de hemel begint.

MARELD

De Kosterboot is al enkele uren geleden gestopt met varen, dus we kunnen alleen nog terug naar Strömstad met een taxiboot: een vissersbootje waar 'taxi' op geschilderd staat. Met het vallen van de nacht is de zee rustig geworden. Tuffend komt het bootje op gang. Het kunstaas aan de vishengels tikt ritmisch mee met de slag van de golven. Wanneer we boven het diepste punt van de Kosterfjord varen, zien we duizenden fluores-

cerende lichtflitsen in het zwarte zeewater achter de schroef van het bootje. Het schouwspel wordt veroorzaakt door een eencellig organisme, zal Christin Appelquist, marien biologe aan het Sven Lovén Centre, ons later vertellen. 'Het is een organisme ergens tussen een dier en een plant. Een dier omdat het zich kan voortbewegen en geen celwand heeft, een plant omdat het aan fotosynthese doet.' Ze sturen een felgroen licht uit om een vijand af te schrikken, maar ook wanneer bijvoorbeeld een golf omslaat. 'Als je geluk hebt, kun je soms hele stroken fluorescerend groen in de zee zien. *Mareld* noemen we dat in het Zweeds', aldus Christin. Om dat lichten van de zee waar te nemen was de stroming overdag wat te sterk en is het organisme dieper in het water gezakt. De schroef van ons bootje hangt wel diep genoeg. Duizenden vuurvliegjes lichten achter ons het zeewater op. Veel verder liggen de Koster-eilanden onzichtbaar in de nacht, voor ons beginnen de kleine lichtjes te fonkelen van Strömstad.

PRAKTISCH

- Om op Koster te geraken, reis je eerst naar Strömstad. Je vliegt op Oslo (Rygge), 45 minuten later sta je met de auto in de haven van Strömstad. Van daaruit vertrekt de overzetboot meermaals per dag naar de eilanden. Fietsen zijn overal en goedkoop te huur. Wie niet met de laatste overzet terug naar het vasteland vaart, kan een taxiboot reserveren.
- Voor de avonturiers op een budget is de ecocamping Reservatet (www.reservatet.nu) een goede keuze. Wie op hotel wil overnachten, heeft op het eiland eigenlijk maar één keuze, het Hotel Koster (www.hotelkoster.se).
- De moeite is het Koster Tradgar Café op Sydkoster; vegetarisch ecofood van eigen bodem. In de Koster Rökeri (www.kostersrokeri.se) roken ze verse garnalen voor je neus.

EINDE